

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 17.07.2006
KOM(2006) 400 wersja ostateczna

ZIELONA KSIĘGA

**W SPRAWIE KOLIZJI PRZEPISÓW W SPRAWACH DOTYCZĄCYCH
MAJĄTKOWEGO USTROJU MAŁŻEŃSKIEGO, W TYM ZAGADNIENIA
WŁAŚCIWOŚCI I WZAJEMNEGO UZNAWANIA**

(przedstawiona przez Komisję)

{SEC(2006) 952}

1. WPROWADZENIE

Celem niniejszej Zielonej Księgi jest zainicjowanie szerokich konsultacji na temat pojawiających się na poziomie międzynarodowym problemów prawnych w zakresie majątkowych ustrojów małżeńskich i stosunków majątkowych wynikających ze związków innego typu. W Księdze przedstawione zostały różne aspekty tej dziedziny, które wymagają wprowadzenia uregulowań prawnych na poziomie wspólnotowym.

Komisja wzywa wszystkie zainteresowane strony do nadsyłania w terminie do 30 listopada 2006 r. odpowiedzi na poruszone w niniejszej księdze pytania, a także wszelkich innych uwag na poniższy adres Dyrekcji Generalnej ds. Sprawiedliwości, Wolności i Bezpieczeństwa Komisji Europejskiej:

Commission européenne

Direction générale Justice, Liberté et Sécurité

Unité C1 – Justice civile

B – 1049 Bruxelles

Faks : + 32 (0) 2 299 64 57

Adres e-mail : jls-coop-jud-civil@ec.europa.eu

Osoby nadsyłające swoje uwagi uprasza się o wyraźne zaznaczenie, jeśli nie chcą one, aby ich odpowiedzi i uwagi zostały umieszczone na stronach internetowych Komisji.

SŁOWNICZEK

Międzynarodowa właściwość sądów: Właściwość sądów danego kraju do orzekania w sporach międzynarodowych.

Kolizja przepisów: Sytuacja, w której system prawny dwóch lub kilku państw ma zastosowanie do danych stosunków prawnych (zdarzenia, umowy, stosunków rodzinnych itd.) i mających związek z więcej niż jednym państwem. Normy kolizyjne wskazują system prawny którego z państw jest właściwy dla rozstrzygnięcia danego sporu.

Umowa małżeńska majątkowa : Umowa zawierana przed zawarciem związku małżeńskiego, na mocy której małżonkowie dokonują wyboru ustroju majątkowego jaki będzie regulował ich stosunki majątkowe.

Exequatur : Procedura umożliwiająca wykonanie wydanego w innym kraju orzeczenia sądowego, orzeczenia arbitrażowego, dokumentu urzędowego lub ugody sądowej.

Sąd: Właściwy sąd lub sądy, do którego wniesiono sprawę.

Majątkowy ustrój małżeński: Prawa majątkowe małżonków. Małżeńskie ustroje majątkowe obejmują przepisy prawne dotyczące stosunków majątkowych wynikających z małżeństwa istniejące między samymi małżonkami a także wobec osób trzecich, w szczególności wierzycieli.

Zarejestrowany związek partnerski: Związek dwóch żyjących razem osób, który został zarejestrowany w uprawnionym w tym celu organie publicznym w państwie członkowskim

ich miejsca zamieszkania. Dla potrzeb niniejszej Zielonej Księgi ta kategoria obejmuje także związki par niepozostających w związku małżeńskim, które zawarły między sobą „zarejestrowaną umowę”, jak np. francuski PACS (*Pacte civil de solidarité*)¹.

Wolny związek (kohabitacja lub konkubinaty): Sytuacja w której dwie osoby współżyją ze sobą w sposób stały i ciągły jednakże ich związek nie został zarejestrowany przez żaden organ publiczny.

Już w wiedeńskim planie działań² z 1998 r. przyjęcie europejskiego instrumentu w zakresie majątkowych ustrojów małżeńskich zostało określone jako priorytet. W programie działań służących wdrażaniu zasady wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych³, przyjętym przez Radę i Komisję pod koniec 2000 r., przewidziano opracowanie instrumentu dotyczącego jurysdykcji, uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach dotyczących „majątkowych ustrojów małżeńskich, następstw rozstania par niepozostających w związku małżeńskim w zakresie kwestii majątkowych”. W programie haskim, przyjętym przez Radę Europejską na szczycie w dniach 4 i 5 listopada 2004 r., którego priorytetem była realizacja programu działań służących wdrażaniu zasady wzajemnego uznawania, oraz w planie działania Rady i Komisji służącym realizacji programu haskiego wezwano Komisję do przedstawienia Zielonej Księgi w sprawie „konfliktu przepisów w sprawach dotyczących majątkowego ustroju małżeńskiego, w tym zagadnienia własności i wzajemnego uznawania”^{4 5}.

Ponieważ celem niniejszej Zielonej Księgi jest zbadanie wszystkich aspektów majątkowych prawa rodzinnego, przedstawiono w niej zarówno zagadnienia dotyczące majątkowych ustrojów małżeńskich jak i stosunków majątkowych wynikających z innego typu związków. We wszystkich państwach członkowskich coraz większy jest odsetek par niepozostających w związku małżeńskim. Aby dostosować się do tego nowego zjawiska społecznego, wymieniony powyżej program działań służących wdrażaniu zasady wzajemnego uznawania określa, iż należy również zająć się skutkami rozstania takich par, niepozostających w związku małżeńskim w zakresie kwestii majątkowych. Przestrzeń sprawiedliwości powinna spełniać konkretne potrzeby obywateli.

Skutkiem zwiększonej mobilności osób w ramach przestrzeni bez granic wewnętrznych jest znaczny wzrost odsetka wszelkiego typu związków między obywatelami dwóch różnych państw członkowskich oraz obecność na terytorium jednego państwa członkowskiego par nieposiadających obywatelstwa tego państwa. Częstym zjawiskiem jest także dokonywanie zakupu dóbr położonych w kilku państwach Unii przez te pary. Zlecone przez Komisję w 2002 r. badanie wstępne⁶ wykazało, że ponad 5 milionów obywateli europejskich żyje na

¹ Por. *Etude sur les régimes matrimoniaux des couples mariés et sur le patrimoine des couples non mariés dans le droit international privé et le droit interne des Etats membres de l'Union* (Badanie kwestii majątkowego ustroju małżeńskiego oraz majątku par niepozostających w związku małżeńskim w prawie prywatnym międzynarodowym i prawie wewnętrznym państw członkowskich Unii), 30 kwietnia 2003 r., badanie wykonane na zlecenie Komisji przez Consortium ASSER-UCL, str. 206 i nast. http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc_civil_studies_en.htm

² Dz.U. C 19 z 23.1.1999.

³ Dz.U. C 12 z 15.1.2001.

⁴ Program haski "Wzmacnianie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w Unii Europejskiej", powtórzony w konkluzjach prezydencji Rady Europejskiej z dnia 4 listopada 2004 r.

⁵ Plan działania Rady i Komisji służący realizacji programu haskiego mającego na celu wzmacnianie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w Unii Europejskiej; Dz.U. C 198 z 18.8.2005, str. 1.

⁶ Por. przypis 1.

terytorium innego państwa członkowskiego niż państwo, którego obywatelstwo posiadają, podczas gdy liczba obywateli państw trzecich żyjących na terytorium Unii wynosiła w 2000 r. około 14 milionów. Liczbę nieruchomości posiadanych przez współmałżonków, znajdujących się w innych państwach członkowskich niż państwo ich miejsca zamieszkania, oszacowano w trakcie badania na około 2,5 miliona. W ramach przeprowadzonej przez Komisję oceny wpływu⁷ wniosku dotyczącego rozporządzenia w sprawie prawa właściwego i właściwości sądów w sprawach rozwodowych stwierdzono, że liczba rozwodów międzynarodowych wynosi w Unii około 170 000 rocznie, co stanowi 16 % wszystkich spraw rozwodowych.

Trudności praktyczne i problemy prawne pojawiają się często w momencie podziału majątku wspólnego tych par lub wykonywaniu zarządu. Ich przyczyną jest często duża rozbieżność przepisów, zarówno prawa materialnego jak i prawa prywatnego międzynarodowego, regulujących kwestie stosunków majątkowych wynikających z małżeństwa i związków innego typu w państwach członkowskich.

2. MAJĄTKOWE USTROJE MAŁŻEŃSKIE

Kwestie majątkowych ustrojów małżeńskich nie wchodzą w zakres przyjętych do tej pory instrumentów wspólnotowych. Jedynie Francja, Luksemburg i Niderlandy ratyfikowały konwencję haską o prawie właściwym dla małżeńskich ustrojów majątkowych z dnia 14 marca 1978 r.

Ze względu na fakt, że na dzień dzisiejszy nie przewiduje się harmonizacji przepisów prawa materialnego, przedmiotem niniejszej Zielonej Księgi będzie zasadnicza kwestia norm kolizyjnych. Załącznik do niniejszej Zielonej Księgi zawiera zestawienie przedmiotowych przepisów prawa wewnętrznego poszczególnych państw członkowskich.

Zakres stosowania norm kolizyjnych mógłby potencjalnie obejmować szeroki wachlarz zagadnień (okres obowiązywania umów, zniesienie małżeńskiej wspólności majątkowej i podział majątku wspólnego itp.)

Omówiona zostanie rzecz jasna kwestia właściwości sądu przede wszystkim w, celu zapewnienia spójności przepisów, których przyjęcie planuje się, z przepisami proceduralnymi postępowania sądowego w sprawach rozwodowych i spadkowych. Przyjmowane rozwiązania powinny uwzględniać także pewną autonomię woli stron w zakresie wyboru właściwego sądu.

Rozstrzyganie sporów majątkowych między małżonkami odbywa się często poza drogą sądową. W celu ułatwienia pracy pracownikom wymiaru sprawiedliwości i zaproponowania skutecznych rozwiązań konkretnych problemów obywateli, należy także określić rolę i właściwość organów pozasądowych, a także zająć się kwestią uznawania wszelkiego typu dokumentów pozasądowych wydawanych przez te organy.

Oczywiste jest także, że celem prawodawstwa europejskiego powinno być dążenie do ułatwienia życia obywatelom poprzez zarejestrowanie małżeńskich ustrojów majątkowych w państwach członkowskich.

⁷ Ocena wpływu zostanie opublikowana z chwilą przyjęcia wniosku przez Komisję.

2.1. Zakres stosowania

Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r.⁸ dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, które weszło w życie z dniem 1 marca 2005 r. nie obejmuje stosunków majątkowych powstałych w wyniku rozwiązania więzów małżeńskich.

Logiczne wydaje się wyłączenie z zakresu stosowania planowanego instrumentu prawnego kwestii już objętych przepisami poprzednich instrumentów prawnych, jak np. zobowiązań alimentacyjnych, które są przedmiotem rozporządzenia (WE) nr 44/2001 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych⁹, obowiązujące od dnia 1 marca 2002 r. a także wniosku dotyczącego rozporządzenia w sprawie właściwości, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych¹⁰.

Ponadto należy także zastanowić się, czy pozostałe aspekty osobiste małżeństwa powinny wchodzić w zakres stosowania instrumentu, którego przyjęcie planuje się, ze względu na fakt iż mogą one mieć wpływ na wspólny majątek małżonków (np. prawo reprezentacji między małżonkami, ochrona wspólnego mieszkania, udział w wydatkach na zaspokojenie potrzeb rodziny itp.).

Należy także zauważyć, że tradycyjnie majątkowe ustroje małżeńskie regulują zarówno stosunki majątkowe powstałe w wyniku rozwiązania więzów małżeńskich jak i stosunki powstałe w trakcie jego trwania. Dlatego też w czasie wspólnego pożycia, zobowiązania powstałe w wyniku wspólnych lub indywidualnych czynności małżonków obciążają majątek wspólny małżonków lub majątek osobisty każdego z nich, w celu równomiernego rozłożenia obciążeń między samymi małżonkami jak i w stosunku do osób trzecich.

Pytanie 1:

a) Czy w zakres stosowania planowanego instrumentu należy włączyć niektóre aspekty osobiste majątkowego ustroju małżeńskiego, nieobjęte przepisami wyżej wymienionych instrumentów, czy jedynie stosunki majątkowe wynikające z istnienia więzów małżeńskich? Jeśli tak, to które i dlaczego?

b) Czy planowany instrument powinien stosować się do stosunków majątkowych powstałych w trakcie istnienia więzów małżeńskich czy jedynie do stosunków istniejących w chwili separacji lub rozwiązania więzów małżeńskich?

⁸ Dz.U. L 338 z 23.12.2003, str.1.

⁹ Dz.U. L 12 z 16.1.2001, str. 1.

¹⁰ COM(649) 2005 wersja ostateczna z 15.12.2005. 2005/0259 (CNS)

2.2. Normy kolizyjne

2.2.1. Czynniki wiążące i wybór prawa właściwego

W celu ułatwienia pracy pracownikom wymiaru sprawiedliwości, obowiązujące w przyszłości zasady powinny mieć charakter uniwersalny, tj. niezależnie prowadzić do zastosowania przepisów państwa członkowskiego lub państwa trzeciego.

Wybór prawa właściwego dla majątkowych ustrojów małżeńskich wymaga uprzedniego określenia jednego lub kilku czynników wiążących.

Konieczne będzie także określenie czy należy stosować wybrany czynnik wiążący do wszystkich aspektów majątkowych ustrojów małżeńskich, podlegających przepisom właściwego prawa, czy też w zależności od poszczególnych aspektów sytuacji należy stosować różne czynniki (fr. *dépeçage*). Chodzi tu zwłaszcza o nieruchomości, w stosunku do których stosowanym czasem czynnikiem wiążącym są przepisy kraju, w którym nieruchomość jest położona.

Pytanie 2:

a) Jakie czynniki wiążące należy stosować w celu określenia prawa właściwego dla majątkowych ustrojów małżeńskich? W przypadku istnienia wielu mających zastosowanie czynników jaka powinna być ich kolejność (np. pierwsze miejsce stałego zamieszkania małżonków, obywatelstwo? Inne czynniki?)

b) Jeśli planowany instrument miałby zastosowanie do wszystkich stosunków majątkowych będących następstwem istnienia związku małżeńskiego, czy takie same kryteria powinny obowiązywać zarówno w odniesieniu do okresu istnienia rzeczzonego związku małżeńskiego jak i do momentu zerwania go?

Pytanie 3:

*Czy w stosunku do wszystkich aspektów sytuacji, których dotyczą przepisy prawa właściwego należy stosować ten sam czynnik wiążący czy też powinno się stosować różne kryteria do różnych aspektów (fr. *dépeçage*)? Jeśli tak, jakie sytuacje należy uwzględnić?*

Należy między innymi przewidzieć sytuację, gdy czynnik lub czynniki wiążące przyjęte w ramach norm kolizyjnych (np. miejsce zamieszkania) uległy zmianie lub przesunięciu w czasie. I tak, Konwencja Haska z dnia 14 marca 1978 r. przewiduje automatyczną zmianę prawa właściwego dla majątkowego ustroju małżeńskiego z chwilą zmiany przez małżonków miejsca zamieszkania lub obywatelstwa (art. 7), o ile nie określili oni sami prawa właściwego lub nie zawarli umowy małżeńskiej majątkowej. Skutki zmiany prawa właściwego dla majątkowego ustroju małżeńskiego mogą mieć moc wsteczną, zgodnie z zastosowanymi rozwiązaniami krajowymi.

Pytanie 4:

Czy należy dopuścić automatyczną zmianę prawa właściwego dla majątkowego ustroju małżeńskiego w przypadku zmiany niektórych czynników wiążących, takich jak miejsce stałego zamieszkania małżonków?

Jeśli tak, czy zmiana ta powinna mieć moc wsteczną?

2.2.2. *Autonomia woli stron*

Większość państw członkowskich dopuszcza możliwość wyboru przez małżonków prawa właściwego dla majątkowych ustrojów małżeńskich. Jeśli planowany instrument będzie przewidywał taką możliwość, należałoby przyjąć ograniczoną liczbę czynników wiążących, w szczególności tych, które mają rzeczywisty związek z małżonkami (np. prawo państwa stałego miejsca zamieszkania lub państwa, którego obywatelem jest jeden z małżonków itp.) Należy ponadto zbadać czy wybór prawa właściwego należy uzależnić od dopełnienia pewnych formalności i jeśli tak, to jakich.

Należy także zastanowić się, czy taka ugoda między małżonkami powinna podlegać ograniczeniom czasowym, tj. czy miałyby zastosowanie jedynie w przypadku rozwiązania związku małżeńskiego lub czy też przez cały okres wspólnego pożycia. W tym przypadku należy zadbać, aby nie zostały naruszone prawa osób trzecich.

Pytanie 5:

a) Czy należy dopuścić możliwość wyboru przez małżonków prawa właściwego dla mającego zastosowanie w ich przypadku majątkowego ustroju małżeńskiego? Jeśli tak, jakie czynniki wiążące mogą być brane pod uwagę w celu umożliwienia tego wyboru?

b) Czy należy zezwolić na wybór, w wyniku którego pewne dobra podlegałyby przepisom jednego kraju, a inne przepisom drugiego kraju?

c) Czy należy zapewnić możliwość dokonania takiego wyboru lub jego zmiany w dowolnym momencie – przed lub w trakcie trwania związku czy raczej jednokrotnie – w określonym momencie (w trakcie jego rozwiązania)?

d) Czy dokonywana w takim przypadku zmiana prawa właściwego powinna mieć moc wsteczną?

Pytanie 6:

Czy należy dokonać harmonizacji wymogów formalnych ugody?

2.3. **Zasady ustalania właściwości**

2.3.1. *Właściwość organów sądowych*

Przy określaniu międzynarodowej właściwości sądów w zakresie majątkowych ustrojów małżeńskich państwa członkowskie kierują się bardzo różnymi kryteriami.

Należy uwzględnić istniejące przepisy wspólnotowe, w szczególności wspomniane rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 regulujące niektóre stosunki osobiste wynikające z małżeństwa. Ponadto, zważywszy na interesy, na które wpływ będzie miał planowany instrument należałoby zachować pewną spójność między zasadami ustalania właściwości sądów a normami kolizyjnymi i przewidzieć możliwość wyboru sądu przez małżonków.

Pytanie 7:

a) Czy sędzia, który na mocy przepisów rozporządzenia nr 2201/2003 jest właściwy do orzekania w przypadku ustania ustroju majątkowego w wyniku rozwodu lub w przypadku separacji, powinien także być sędzią właściwym dla orzekania w zakresie zniesienia małżeńskiej wspólności majątkowej?

B)Czy w przypadku dziedziczenia, sędzia właściwy w sporach spadkowych powinien także być sędzią właściwym do orzekania w zakresie zniesienia małżeńskiej wspólności majątkowej?

Pytanie 8:

a) W przeciwnym przypadku, jakie zasady ustalania międzynarodowej właściwości sądów należy przyjąć, zwłaszcza w odniesieniu do kwestii majątkowych powstałych w czasie trwania pożycia małżeńskiego (np. darowizny między małżonkami, umowy między małżonkami) ?

b) Czy należy przewidzieć jedno wspólne ogólne kryterium, czy też raczej, jak przewidziano w rozporządzeniu nr 2201/2003, kilka alternatywnych kryteriów (np. stałe miejsce zamieszkania, obywatelstwo obu małżonków)?

Pytanie 9:

a) Czy należy dopuścić możliwość, że jeden sędzia orzeka w odniesieniu do wszystkich składników majątkowych - nieruchomości i mienia ruchomego, znajdujących się na terytorium kilku państw członkowskich?

b) Czy przepisy prawa powszechnego powinny mieć zastosowanie, jeżeli stroną sporu jest osoba trzecia?

Pytanie 10:

Czy należy dopuścić możliwość wyboru sądu właściwego przez strony? Jeżeli tak, jakie powinny być zasady dokonywania takiego wyboru?

Pytanie 11:

Czy byłoby przydatne dopuszczenie możliwości przeniesienia sprawy z sądu jednego państwa członkowskiego do sądu innego państwa członkowskiego? Jeśli tak, na jakich zasadach?

2.3.2. Właściwość organów pozasądowych

Zważywszy na duże znaczenie działalności organów pozasądowych w tej dziedzinie (zwłaszcza notariuszy, adwokatów...) uregulowanie kwestii ich właściwości byłoby korzystne. Należy także zbadać, czy niektóre formalności mogą być dopełnione przez małżonków za pośrednictwem organów władzy państwa członkowskiego ich miejsca zamieszkania, nawet jeśli to organ innego państwa członkowskiego został wyznaczony jako główny organ właściwy.

Pytanie 12:

Czy należy wprowadzić zasady ustalania właściwości organów pozasądowych? Jeśli tak, czy powinny być one analogiczne do zasad ustalania właściwości sądów? Czy w tym celu można wzorować się na szerokiej definicji „sądu” zawartej w art. 2 rozporządzenia nr 2201/2003?

Pytanie 13:

Czy należy dopuścić możliwość, aby organ orzekający w kwestiach zniesienia małżeńskiej wspólności majątkowej lub podziału majątku wspólnego był także organem właściwym w przypadku, gdy część majątku znajduje się poza obszarem, na którym wykonuje on swoje uprawnienia?

Pytanie 14:

W przeciwnym przypadku, czy należy umożliwić, aby niektóre formalności były dopełnione w organach innego państwa członkowskiego niż to, które zostało wyznaczone jako właściwe w ramach rozstrzygnięcia kolizji między porządkami prawnymi?

2.4. Zasady uznawania i wykonywania

2.4.1. Uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądowych

Wprowadzenie jednolitych zasad dotyczących prawa właściwego i właściwości organów przez instrument, którego przyjęcie planuje się, przyczyni się do powstania klimatu dużego wzajemnego zaufania, co powinno pozwolić na zniesienie środków tymczasowych w zakresie uznawania i wykonywania orzeczeń.

Pytanie 15:

Czy planowany instrument na poziomie europejskim powinien przewidywać zniesienie exequatur w stosunku do orzeczeń wydawanych w zakresie jego stosowania? W przeciwnym przypadku, jakie kryteria nieuznawania orzeczeń należy przyjąć?

Pytanie 16:

Czy należy dopuścić, aby - w celu umożliwienia dokonywania zmian w księgach wieczystych innego państwa członkowskiego bez przeprowadzania dodatkowego postępowania - orzeczenie w sprawie stosunków majątkowych wynikających z małżeństwa, wydane w innym państwie członkowskim było uznawane z mocy prawa? Czy w tym celu można wzorować się na przepisach art. 21 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 2201/2003?

2.4.2. Uznawanie i wykonywanie dokumentów pozasądowych

Zważywszy na dużą rolę, jaką odgrywają w tej dziedzinie organy pozasądowe, korzystne byłoby także ułatwienie uznawania dokumentów sporządzanych przez te organy.

Pytanie 17:

Czy w przypadku dokumentów sporządzanych przez organy pozasądowe, takich jak majątkowe umowy małżeńskie, można stosować ten sam system uznawania i wykonywania co w przypadku orzeczeń?

W przeciwnym przypadku, jaki system należy zastosować?

2.5 Rejestracja i jawność majątkowych ustrojów małżeńskich

W celu zapewnienia pewności prawnej wszystkim zainteresowanym stronom, w tym wierzycielom, należy poprawić w Unii jawność majątkowych ustrojów małżeńskich. Korzystne byłoby także zwolnienie małżonków z obowiązku ponownego dopełnienia formalności związanych z ujawnianiem zmian, jakie zachodzą w ich majątkowym ustroju małżeńskim przy okazji każdej zmiany miejsca zamieszkania.

Pytanie 18:

W jaki sposób ulepszyć rejestrację majątkowych ustrojów małżeńskich w Unii? Czy należy przewidzieć na przykład wprowadzenie jednego systemu rejestracji we wszystkich państwach członkowskich?

W jaki sposób zapewnić przy pomocy tego systemu informowanie osób zainteresowanych?

3. ZWIĄZKI INNEGO TYPU

Skutkiem obserwowanego w państwach członkowskich znaczącego wzrostu odsetka par niebędących w związku małżeńskim jest równoczesny wzrost liczby napotykaných międzynarodowych sytuacji prawnych. Pewne odnośne kwestie prawne są już regulowane przepisami prawa wspólnotowego – rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 obejmuje kwestie odpowiedzialności rodzicielskiej za dzieci par niebędących w związku małżeńskim, a rozporządzenie (WE) nr 44/2001 – kwestie zobowiązań alimentacyjnych.

3.1. Zarejestrowane związki partnerskie

Coraz większa liczba państw decyduje się na wprowadzenie możliwości rejestrowania umów i związków partnerskich przez odpowiedni krajowy organ publiczny¹¹. Kwestia ta jest zatem szczególnie ważna dla tych państw, ale także i dla pozostałych, które, w przypadku rozwiązania tych zarejestrowanych związków partnerskich, mogą napotykać różne problemy prawne wynikające np. z obecności na swoim terytorium jednego z partnerów lub składników majątkowych partnerów.

¹¹ Możliwość ta została wprowadzona w Danii (1989 r.), Szwecji (1994 r.), Niemczech (2000 r.), Finlandii (2001 r.) Portugalii, Luksemburgu (2004 r.) i Zjednoczonym Królestwie (2005 r.).

3.1.1. Normy kolizyjne

Z reguły normy kolizyjne w zakresie prawa właściwego dla majątkowych ustrojów małżeńskich nie mają zastosowania do istniejących innego typu związków. Korzystne byłoby zatem określenie odmiennych kryteriów w odniesieniu do stosunków majątkowych wynikających z zarejestrowanych związków partnerskich.

Pytanie 19:

a) Czy w odniesieniu do stosunków majątkowych wynikających z zarejestrowanych związków partnerskich należy przewidzieć odrębne normy kolizyjne?

b) Czy za prawo właściwe regulujące stosunki majątkowe wynikające z zarejestrowanych związków partnerskich należy uznać prawo miejsca zarejestrowania tych związków czy też inne prawa?

c) Czy cała odnośna dziedzina powinna być objęta zasięgiem prawa wskazanego czy też należy stosować równocześnie inne kryteria takie jak np. prawo miejsca położenia składników majątkowych?

3.1.2. Właściwość organów sądowych

Niewiele państw członkowskich przyjęło specyficzne zasady ustalania właściwości organów sądowych w zakresie stosunków majątkowych par niepozostających w związku małżeńskim. Zarejestrowane związki partnerskie nie wchodzą w zakres stosowania rozporządzenia (WE) nr 2201/2003, jego przepisy nie mają więc zastosowania do kwestii rozwiązywania tych związków. W niektórych przypadkach przepisy rozporządzenia (WE) nr 44/2001, którego zakres stosowania nie obejmuje majątkowych ustrojów małżeńskich, mogłyby mieć zastosowanie do stosunków majątkowych wynikających z zarejestrowanych związków partnerskich (np. sporów umownych lub pozaumownych).

Organami właściwymi w zakresie rozwiązywania zarejestrowanych związków są organy państwa, w którym związek został zarejestrowany. Dlatego też korzystne byłoby określenie, które organy są właściwe do orzekania np. w przypadku rozstania, o podziale majątku pary, której związek został zarejestrowany w innym państwie.

Pytanie 20:

Czy w odniesieniu do stosunków majątkowych wynikających z zarejestrowanych związków partnerskich należy przewidzieć zasady ustalania międzynarodowej właściwości sądów?

Jeśli tak, to jakie? Wylącznie sąd miejsca zarejestrowania związku partnerskiego (właściwy do orzekania o jego rozwiązaniu)? Czy też przy określaniu tych zasad należy kierować się także innymi kryteriami, takimi jak np. miejsce stałego zamieszkania pozwanego lub jednego z partnerów podlegających jurysdykcji sądu właściwego, lub obywatelstwo jednego lub obu partnerów?

3.1.3. Uznawanie i wykonywanie orzeczeń dotyczących zarejestrowanych związków partnerskich

Kilka państw członkowskich dopuszcza możliwość, aby rozwiązanie zarejestrowanych związków uznawane było zgodnie z ogólnymi zasadami uznawania oraz zasadami mającymi zastosowanie do orzeczeń dotyczących związków małżeńskich (np. Niemcy i kraje skandynawskie).

Pytanie 21:

Jakie powinny być zasady uznawania przez wszystkie pozostałe państwa członkowskie orzeczeń wydanych w jednym państwie członkowskim w zakresie stosunków majątkowych wynikających z zarejestrowanych związków partnerskich?

3.2. Związki de facto

Większość krajowych porządków prawnych państw członkowskich zawiera pewne przepisy, o charakterze prawnym lub orzeczniczym, dotyczące par, których związek nie jest ani związkiem małżeńskim ani zarejestrowanym związkiem partnerskim. Z reguły, w przypadku braku specyficznych przepisów, zastosowanie mają normy kolizyjne odnoszące się do umów (Konwencja rzymska z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych), a także do odpowiedzialności cywilnej, lub prawo państwa w którym powstała szkoda.

3.2.1. Normy kolizyjne

Pytanie 22:

a) Czy w odniesieniu do stosunków majątkowych wynikających ze związków de facto (wolne związki lub niesformalizowana kohabitacja) należy przewidzieć odrębne normy kolizyjne?

b) Jeśli tak, to jakie?

c) W przeciwnym przypadku, czy należałoby przewidzieć specyficzne zasady dotyczące przynajmniej skutków rozstania tych par w stosunku do osób trzecich (odpowiedzialność za zobowiązania wspólne wobec osób trzecich, dochodzenie praw osób pozostających w takich związkach w stosunku do osób trzecich (np. kwestie ubezpieczenia na życie itp.)?

d) W przypadku nieruchomości, czy należy stosować wyłącznie odnośne prawo miejsca ich położenia?

3.2.2. Właściwość organów sądowych, uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądowych

Kwestie te nie są dogłębnie omówione w porządkach prawnych i zasadniczo zastosowanie mają zwykłe zasady ustalania właściwości międzynarodowej, co oznacza na przykład, że niektóre spory majątkowe wynikłe między osobami pozostającymi w takich związkach są regulowane przepisami rozporządzenia (WE) nr 44/2001.

Pytanie 23:

Czy w odniesieniu do stosunków majątkowych wynikających ze związków de facto należy przewidzieć specyficzne zasady ustalania właściwości sądów?

W przypadku udzielenia na pytania 22 i 23 odpowiedzi negatywnej, korzystne mogłoby być jednakże, aby w trosce o zapewnienie obywatelom i pracownikom wymiary sprawiedliwości należytej jasności i pewności prawnej, w ramach planowanego instrumentu zgrupować rozproszone zasady, które są już stosowane do skutków majątkowych powstałych w wyniku rozstania tych par (majątek wspólny, wspólne mieszkanie,...) w sytuacjach międzynarodowych.